

Belang van 11 juli en onze identiteit - De band tussen Brussel en Vlaanderen

(Basistekst voor de toespraken n.a.v. het Feest van de Vlaamse Gemeenschap in juli 2010 te Dilbeek, Kortenberg en Destelbergen)

Beste voorzitter, dames en heren, beste vrienden en vriendinnen,

Dank u wel voorzitter, voor uw vriendelijke woorden. Als voorzitter van vtbKultuur, een cultuurvereniging met 180 afdelingen, 1000 vrijwilligers en meer dan 4000 activiteiten per jaar, ben ik fier hier het woord te mogen voeren op dit Feest van de Vlaamse Gemeenschap.

Laat mij meteen met de deur in huis vallen. Heeft het zin dat Vlaanderen feest en dit naar aanleiding van de Guldensporenslag, een veldslag die zo een 700 jaar geleden plaatsvond en die uitgroeide tot een romantische mythe en een nationaal symbool? Een veldslag die gevoerd werd door het oude graafschap Vlaanderen en dus door slechts een deel van wat nu Vlaanderen wordt genoemd.

De Guldensporenslag heeft een belangrijke en meervoudige historische betekenis¹ :

1. Er is de grote militair-historische betekenis : Een niet-professioneel volksleger doet de meest prestigieuze beroepsstrijdmacht uit die tijd in het zand bijten.
2. Er is de sociaal-economische betekenis : de steden vormden op dat ogenblik een referentiepunt voor economische vooruitgang en macht en de overwinning op die veldslag was een veruitwendiging van die macht.
3. Er de nationalistische betekenis : niet het nationalisme dat wij vandaag kennen maar op kleinere schaal, regionalistisch en stedelijk, veruitwendigd door de drang naar zelfstandigheid van de bewoners van het graafschap Vlaanderen, het streven naar een 'los van Frankrijk'.

---

¹ Over dit onderwerp hebben vooraanstaande auteurs gepubliceerd, zoals Peter De Roover, Véronique Lambert, Leo Camerlynck, Edward De Maesschalck, Frans-Jos Verdoodt, Matthias Storme, Harry van Velthoven en Johan Vanslambrouck. Zie ook 'Over natievorming, nationalisme en de Guldensporenslag', Peter Van Windekens, Bijlage TeKos 127.

4. Er is de culturele betekenis : dankzij de Guldensporenslag spreken wij in Vlaanderen nog steeds Nederlands. Voor die slag bestond het dreigement om de Vlaamse volkstaal uit te roeien ten voordele van het Frans. Na de slag werden bijvoorbeeld de rekeningen niet meer opgesteld in het Latijn maar in het Nederlands.
5. Er is de democratische betekenis : Deze veldslag is een hoogtepunt in de lange weg naar volkssoevereiniteit en democratie; het gewone 'Vlaamse volk' en hun graaf tegen de imperialistische koning. De veldslag betekende een mijlpaal voor de democratie. De oligarchie van adellijke burgers in de steden werd vervangen door een democratisch bestuur. Of met andere woorden de emancipatie van bevolkingsgroepen die inmiddels enige welstand hadden bereikt, zoals de ambachten, gilden en boeren, maar verstoken waren gebleven van de nodige rechten. De invloed van 11 juli 1302 reikte bovendien verder dan het Graafschap Vlaanderen. Ook in Noord-Nederlandse steden, in Schotland, Duitsland en Zwitserland zou de evolutie die zich voltrokken had in het Graafschap Vlaanderen navolging krijgen.
Aan de linkerzijde wordt bovendien door sommigen zoals August Vermeylen onomwonden gesteld dat de veldslag een episode was uit een klassenstrijd.

Als gevolg van een heel proces is de 'Vlaamse' overwinning in de Guldensporenslag een symbool geworden voor de ontwikkeling van de eigenheid van het moderne Vlaanderen en is het tenslotte via Vlaamse decreten niet enkel een hoogdag van al wie zich bij de Vlaamse zaak betrokken voelt maar de officiële feestdag geworden van eenieder die tot de Vlaamse Gemeenschap behoort.

Als wij vandaag 11 juli vieren dan gaat het uiteindelijk niet om wat er in 1302 gebeurde maar wel om het feit dat de Vlamingen er in geslaagd zijn hun gezamenlijk identiteit en zelfrespect terug te winnen. Bepaalde historici gaan nog verder en achten het zelfs belangrijk voor het Vlaams collectief geheugen dat de Guldensporenslag tegen Frankrijk werd uitgevochten omdat tot vandaag Vlaanderen

zijn taal en cultuur moet verdedigen en in de eerste plaats tegen de zogenaamde grotere en agressievere culturen zoals de Franse. In bepaalde Franstalige kringen bestaat er trouwens een gezegde waaruit nog steeds de aanspraak op Vlaanderen blijkt *'On nous a volé La Flandre'*.

Zoals ik eerder al zei, is het dankzij de Guldensporenslag dat de Vlamingen er in geslaagd zijn hun gezamenlijke identiteit terug te winnen. Het is deze gemeenschapsidentiteit die ons vandaag samenbrengt. Sommigen hebben een aversie tegen nationale identiteit of de samenhang van een (volks)gemeenschap. Zij stellen dat daarmee een gesloten samenleving wordt gevormd die mensen in hokjes plaatst met een enkelvoudige identiteit. Ik ben het daarmee niet eens.

Zonder identiteit, die te maken heeft met taal, cultuur, onderwijs, media, collectief geheugen, bouw je geen gemeenschap. Nochtans is een gemeenschap juist het antwoord op de mondialisering; een gemeenschap is de manier om te participeren aan grotere gehelen. Een gemeenschap, een volk, een natie is geen doel maar een middel om een samenleving op te bouwen waarin welvaart en welzijn voor zoveel mogelijk mensen duurzaam wordt verankerd; een samenleving die geborgenheid geeft aan haar inwoners maar ook met een gemeenschapsvormend karakter. Als de klemtoon van de gemeenschap zou liggen op etno-culturele elementen die niet door buitenstaanders kunnen worden verworven, dan krijg je inderdaad een gesloten gemeenschap. Ligt de klemtoon daarentegen op civiele en culturele elementen, zoals bijvoorbeeld verwerving van de taal die men zich eigen kan maken als men tot de club wil toetreden, dan heb je een inclusieve gemeenschap.

De maatschappelijke meerwaarde van een gezonde identiteitsbeleving ligt vooral in de creatie van zulke ethische gemeenschap. Zeggen wie je bent is niet vrijblijvend. Het is een engagement, ook van solidariteit, naar de andere leden van dezelfde club. Zulke gemeenschap is meteen ook een geschikt niveau voor het organiseren van de

overheid en van de democratische processen. Ook vanuit progressieve hoek, trouwens, wordt gesteld dat nationalisme cruciaal is voor het bestaan van democratie en solidariteit ².

Het alternatief, het post-nationaal wereldburgerschap is verleidelijk voor de bevoorrechten die volledig willen loskomen van gemeenschapsstructuren. De minder bevoorrechten, echter, moeten het als individu maar klaarspelen op cultureel, economisch en democratisch vlak. Wie denkt dat de globalisering automatische globale mensen voortbrengt neemt maatschappelijk een groot risico. Het mag paradoxaal klinken maar in een globaliserende wereld winnen lokale culturen en identiteiten juist aan belang ³.

Of laat ik besluiten met de woorden van schrijver Oscar van den Boogaard : *‘Een paar jaar geleden vond ik nationaliteit de domste uitvinding ooit. Ik wilde denationaliseren, overal thuis zijn. Iedereen moest van mij meteen een wereldburger zijn. Maar langzamerhand heb ik begrepen dat om een gemeenschap te vormen verschillende stapjes wij-gevoel nodig zijn. Trots op je gezin, op je straat, op je buurt, op je dorp of stad, trots zijn Vlaming te zijn, trots een Belg te zijn (sic), trots een Europeaan te zijn en uiteindelijk trots op het mensdom.’*

Dames en heren, de problematiek van de globalisering breng mij naar een ander actueel thema : de band tussen Vlaanderen en Brussel.

Brussel telt 235.000 Vlaamse pendelaars, dat is meer dan de volledige werkgelegenheid van het arrondissement Antwerpen. Brussel en de rand rond Brussel oefenen ook een grote aantrekkingskracht uit op het buitenland, vooral op buitenlandse investeerders en dienstverleners. Daardoor is Brussel vandaag de 4de Europese zakenstad en de 15de zakenstad van de wereld. Het telt 1800 buitenlandse ondernemingen met samen 230.000 jobs. De EU genereert 55.000 jobs. Onze hoofdstad is na Washington het belangrijkste lobbycentrum ter wereld met 15.000

---

² Socioloog Craig Calhoun

³ Fons Van Dyck, Managing Director Think / BBDO

lobbyisten. Brussel is economisch dus veel meer dan de plaats waar veel Belgische ambtenaren werken of van hoofdzetels van Belgische bedrijven. Maar de economische groei in Brussel is eerder matig en de groei van de werkgelegenheid is er beperkt. De internationale activiteit in Brussel ligt trouwens hoger dan de 'Belgische'. Brussel kan veel dan dat het nu presteert.

De economische activiteit van Brussel straakt ook af op de Vlaamse Rand en heel Vlaanderen. Daardoor is het aandeel van het arrondissement Halle-Vilvoorde in het Bruto Binnenlands Product van heel Vlaanderen kunnen groeien tot 11 % . Het is daarmee het tweede arrondissement na Antwerpen (ong.20 %) maar voor bijvoorbeeld Gent (ong. 9 %), Mechelen (ong. 6%) of Kortrijk (ong. 5%).

Aangezien 80 % van de Vlaamse economie gericht is op de export is het merk Brussel daarbij zeker een troef of kan het die worden indien dit beter zou worden uitgespeeld.

Brussel zelf heeft echter weinig verdienste aan die economische positie die het in de schoot geworpen kreeg. Bovendien heeft het Halle-Vilvoorde en de rest van Vlaanderen ook nodig o.a. inzake bedrijfsterreinen, bereikbaarheid, haar werkzoekenden daar te kunnen tewerkstellen, voor de nodige financiële transferten en om haar internationale rol te kunnen vervullen.

Economische is Brussel dus belangrijk voor Vlaanderen maar Vlaanderen is ook belangrijk voor Brussel. Ze zijn als het ware een Siamese tweeling.

In Vlaanderen gaan soms stemmen op Brussel links te laten liggen. Men associeert Brussel met een slecht georganiseerde stad die veel problemen kent en veel kost. Ik ben het niet eens dat wij Brussel links moeten laten liggen. In het tegendeel. Vlaanderen moet zich meer bezighouden met Brussel - dit is trouwens ook in het belang van Brussel zelf – en niet enkel gezien haar zojuist geschetste economisch belang voor Vlaanderen maar ook omdat Brussel zelf onvoldoende in staat blijkt haar rol van economische motor naar behoren te vervullen. Sputtert die rol dan zullen we

dat in heel Vlaanderen voelen. Bovendien stoppen de problemen die Brussel kent (verpaupering, onveiligheid, werkloosheid, verfransing, gebrekkige mobiliteit enz.) niet aan een gewestgrens. Ze besmetten Vlaanderen nu al en dit meer en meer. Vlaanderen kan dus maar beter mee aan het stuur zitten, ook dus vanuit een welbegrepen eigenbelang.

Brussel is voor Vlaanderen trouwens geen verloren stad. De economische invloed in Brussel van Vlaanderen en Vlamingen is er nooit zo groot geweest. Daarom ook dat vanuit Franstalige Brusselse economische middens soms duidelijk de boodschap kan gehoord worden dat, indien men ooit voor de keuze zou geplaatst worden, men nooit voor Wallonië maar eerder voor Vlaanderen zou kiezen.

Brussel, dat volledig omringd is door Vlaanderen, is voor Vlaanderen tevens het venster op de wereld en het huisvest een massa Vlaams erfgoed. Het is een kosmopolitische stad van minderheden geworden waar het aantal 'zuiver' Franstaligen gedaald is tot 50 % en toch nog steeds zo een 80.000 tot 100.000 Nederlandstaligen telt. Ook dat zijn allemaal redenen waarom wij Brussel niet mogen laten links liggen.

Daarom dat wij, de culturele factor van de Guldensporenslag indachtig, best ook Nederlands spreken wanneer wij in Brussel vertoeven. Sommigen zullen dit doen omdat Brussel de hoofdstad is van een twee (drie-)talig land is en ook die van Vlaanderen. Anderen zullen dat doen omdat nu vele anderstaligen Nederlands leren. Vele jongeren doen dit in het Nederlandstalig onderwijs en het aantal volwassen anderstaligen dat Nederlands leert via het Huis van het Nederlands lag nog nooit zo hoog. En we willen die mensen toch de kans geven van hun kennis van het Nederlands te oefenen. Het tegendeel zou alleen voor hen maar demotiverend werken.

Dames en heren, natuurlijk wil ik besluiten met een paar boodschappen omtrent de huidige politieke toestand.

Ik was oorspronkelijk van plan te starten met het Indisch gezegde : als je je paard niet kan berijden, ben je beter van er af te gaan, maar een aantal recente gebeurtenissen zouden ons van de echte betekenis van dit gezegde afbrengen.

Dat de kloof tussen Vlamingen en Franstaligen steeds groter wordt is niet het gevolg van onbekwame of onverantwoordelijke politici. Het is het gevolg van maatschappelijke en sociologische ontwikkelingen die de politieke structuren onder druk zetten. Dat er geen nationale politieke partijen meer zijn, dat de provincie Brabant werd gesplitst, dat meer en meer beroepsfederaties splitsen is het gevolg van het feit dat het niet mogelijk bleek om tot een gemeenschappelijk programma en aanpak te komen. In het buitenland worden crisissen uitdagingen maar in ons land, wordt door die maatschappelijke en sociologische ontwikkelingen elke uitdaging een crisis.

De jongste verkiezingen leidden in Vlaanderen tot een massale vraag naar verandering. En omdat veranderen is zoals cholesterol, er is goede en slechte, daarom hier toch een paar richtlijnen :

Het is de hoogste tijd, de democratische factor van de Guldensporenslag indachtig, voor een fundamentele ombouw van dit land, een Copernicaanse revolutie

- Waarbij het federaal niveau ondergeschikt wordt gemaakt aan dat van de deelstaten,
- Met maximale responsabilisering door een volledige fiscale autonomie,
- Met een drastische reorganisatie van Brussel, met respect voor de bijzondere situatie van Brussel als hoofdstad van Vlaanderen en van Europa, waardoor het automatisch niet gelijkwaardig kan zijn aan de andere confedererende deelstaten en waarbij slechts van bijkomende financiële middelen sprake kan zijn na een grondige financiële analyse en een daadwerkelijke toepassing van de taalwetgeving.

- Met een volledige overheveling van het gezondheids-, gezins- en arbeidsbeleid.
- Zonder neo- unitaire initiatieven zoals een paritaire senaat, samenvallende verkiezingen, unitaire kieskringen en zonder grendels die toekomstige verder stappen vooruit zouden bemoeilijken.

Het is tenslotte evident dat BHV wordt gesplitst zonder dat er gesleuteld wordt aan de taalwetgeving, zonder inbreuk op het territorialiteitsbeginsel of aanpassing van de taalgrens (zoals corridors) en zonder inschrijvingsrechten. Om het zogenaamde taalprobleem in de zes faciliteitengemeenten tot haar ware proporties te herleiden wil ik hier even meegeven dat de laatste drie jaar slechts 5,5 % van de inwoners aldaar, een aanvraag heeft ingediend om het aanslagbiljet van de onroerende voorheffing in het Frans te krijgen. Anderzijds betekent de huidige toestand behouden een verdere vervreemding van de oorspronkelijk bewoners van hun eigen dorp, dorpschooltjes die overspoeld worden door anderstalige kinderen waardoor het onderwijsniveau daalt en Nederlandstalige kleuters nog amper hun taal kunnen spreken op de speelplaats en gegoede Franstaligen die privileges vragen die voor de vele Vlaamse arbeiders die de vorige eeuwen naar Wallonië zijn getrokken niet weggelegd waren. De Vlaamse strijd is steeds een sociale strijd geweest en velen menen dat we het in het diepe Vlaanderen van vandaag het toch niet zo slecht hebben waardoor Vlaamse eisen voor sommigen een verouderd discours lijken. Maar wie vandaag als Vlaming zich solidair noemt met de minder bevoorrechten kan niet kijken naast het sociaal onrecht dat in de Vlaamse rand en in Brussel plaatsvindt.

Ik hoop dat de Vlaamse onderhandelaars hun geloofwaardigheid niet zullen verliezen, dat zij, het vernieuwend karakter van de Guldensporenslag indachtig, resoluut kiezen voor vernieuwing en er anderzijds niet voor zorgen dat het resultaat, als ik het buitenland mag parafraseren, een Ikeadoos is waarin essentiële schroeven ontbreken.

De huidige onderhandelingen zullen aartsmoelijk worden, te vergelijken met het bouwen van schepen in volle zee. Misschien geldt hier het Chinees spreekwoord : het is de tegenwind dat de vlieger doet opgaan. Maar men moet zich aan de andere kant van de taalgrens echter ook realiseren dat wanneer de huidige regeringsonderhandelingen vast geraken, plan B op de tafel komt. En in tegenstelling tot wat men misschien zou kunnen vermoeden is dat plan B een plan zonder B.

Dames en heren, sta me toe jullie allemaal een zalige Vlaamse feestdag te wensen.
Leve Vlaanderen.

Johan Van den Driessche - 11 juli 2010.